

Dumitru APETRI

SAVANT, PROMOTOR AL VALORILOR CULTURALE VASILE PAVEL LA 75 DE ANI

Cunoscutul lingvist, doctorul habilitat în filologie, profesorul universitar Vasile Pavel (n. 14 iulie 1934, s. Probotești, reg. Cernăuți), încă din anii studenției, a manifestat un interes viu pentru lingvistică. După absolvirea cu succes a Universității din Cernăuți (facultatea *Limbi romano-germanice*), lucrează timp de trei ani învățător, dar în paralel studiază graiurile populare. Deoarece primele investigații au fost consistente și promițătoare, este invitat, în 1962, la Academia de Științe a Moldovei, sectorul *Dialectologie și Fonetică experimentală*. Aici parcurge treptat ierarhia academică: de la cercetător științific inferior la principal și la șef al sectorului *Dialectologie și Geografie Lingvistică*.

Diapazonul preocupărilor sale filologice este vast: dialectologie, geografie lingvistică, lexicologie, semantică, onomasiologie, lingvistică generală. Mai toate studiile fundamentale ce aveau să-i aducă recunoștință în domeniul lingvisticii au la bază explorarea graiului viu al poporului. A pornit de la deplasările sistematice pe teren, de la izvoarele graiului străbun, cunoscând astfel, cum spunea marele lingvist Sextil Pușcariu, „munca grea și plină de privațiuni a anchetelor”. A cercetat graiurile românești vorbite în Basarabia, în nordul Maramureșului și al Bucovinei, ținutul Herța, Transnistria, de asemenea în enclavele din sud-estul Ucrainei și din Caucaz. În 1970 susține teza de doctor în filologie la U.S.M., iar în 1984 – înaltul titlu științific de doctor habilitat la Universitatea „T.G. Șevcenko” din Kiev, cu teza *Denominația lexicală din perspectivă spațială*.

Palmaresul omagiatului este solid: circa 270 de lucrări științifice (monografii, atlase lingvistice, dicționare și texte dialectale, studii, articole, recenzii, cronici) publicate în Republica Moldova și în afara hotarelor ei. Rezultatele cercetărilor sale le-a prezentat la vreo 20 de congrese, colocvii, simpozioane științifice internaționale. Reținem câteva dintre scrierile mai importante: *Atlasul lingvistic moldovenesc*, vol. II, partea a II-a, Chișinău, 1973 (în colaborare). Pentru participarea la elaborarea acestei lucrări fundamentale în patru volume Vasile Pavel devine laureat al Premiului Prezidiului A.Ș.M.; studiul monografic *Denominația lexicală; Atlasul lingvistic român pe regiuni. Basarabia, nordul Bucovinei, Transnistria*, vol. I-IV, 1993-2003, considerat o lucrare de primă mărime a lingvisticii românești.

V. Pavel conlucrează cu iluștri lingviști din Europa la elaborarea a trei atlase lingvistice cu caracter internațional, și anume: *Atlasul Lingvistic Romanic* (primele două volume au fost tipărite la Roma în 1996 și 2001, urmează să apară în 11 volume); *Atlasul Limbilor Europei* (au fost editate 6 fascicule din primul volum: 1983-2002); *Atlasul Dialectologic Carpatic*

Comun în 7 volume (1989-2003).

În anii '90, împreună cu dialectologii din România, cercetează pe teren graiurile limbii române în spațiul de la est de Carpați și pînă dincolo de Nistru, Bug și Nipru, rezultatele le aflăm în lucrările colective *Graiuri românești din Basarabia, Transnistria, nordul Bucovinei și nordul Maramureșului. Texte dialectale și glosar*, București 2000, 531 p. De aceeași autori: *Cercetări asupra graiurilor românești de peste hotare*, București, 2000, 144 p.

Pînă la Restructurarea gorbaciovistă, sărbătoritul și-a concentrat eforturile asupra cercetărilor lingvistice, ulterior, de rînd cu aceste preocupări, a întreprins un șir de acțiuni de promovare a valorilor culturale ignorate, în mod intenționat, în totalitarism. Articolele sale *Lumina gîndului latin; Un grai, o seminție, o vatră strămoșească; Ca neam supraviețuim prin graiul matern; Graiul românilor basarabeni – expresie a continuității teritoriului de limbă română* ș.a. sunt o mărturie în acest sens. Într-o serie de eseuri, articole, studii, publicate de omagiat în reviste, ziare, culegeri, sunt evocate figuri proeminente ale culturii și științei filologice românești (Eugeniu Coșeriu, B.P. Hasdeu, Vasile Bogrea, Vasile Gherman Pop).

O muncă solidă a depus omagiatul la readucerea acasă a marelui lingvist Vasile Bogrea. Actualmente la baștina acestui savant și scriitor este ridicată o stelă, școala din localitate îi poartă numele. Acestea s-au obținut datorită manifestării unor inițiative și publicării mai multor articole în presa din reg. Cernăuți și din R.M. În 1998, la editura „Știința”, în seria „Moștenire”, a apărut volumul *Opere alese* de V. Bogrea. Voluminoasă și dificilă a fost munca de îngrijire și comentare a textelor (aceste acțiuni le-au înfăptuit sărbătoritul, subsemnatul și încă trei persoane din dreapta Prutului). E știut: în scrierile sale, V. Bogrea se referea la întreg spațiul românesc, dar referințele la Basarabia, nordul Bucovinei și Ținutul Herța au fost eliminate în edițiile anterioare și ele au necesitat restabilire.

În 2003, la București, apare la Editura „Vremea” un solid volum, *Românii din jurul României*, în care compartimentul *Exponenți de vază ai științei (în principal, academice) din R.M.* îi aparține domnului V. Pavel. În 2006, la 80 de ani de la nașterea lui Vitalie Sorbală (1926-1979), dialectolog de vază din Basarabia, hispanist, la Chișinău vede lumina volumul *Studii de dialectologie și geografie lingvistică*, îngrijit și prefațat de V. Pavel. În 2006-2007 la două edituri din Cernăuți au apărut două cărți: una despre satul Probotești – baștina sărbătoritului, alta – despre Tirnauca. Și la aceste acte editoriale omagiatul și-a adus contribuția prin prefațare, verificarea datelor și redactare.

Chiar și la o scrutare fugitivă a activității savantului V. Pavel, se va observa un atașament puternic și constant pentru tot ce se cheamă românism, unitate de limbă, tradiție, adevăr științific și istoric.

În paralel cu activitatea științifică, reputatul lingvist desfășoară o amplă activitate didactică, ținând la Universitatea „Ion Creangă” cursurile *Dialectologia, Lingvistica generală,*

Istoria limbii române literare.

... Trec anii, sporește tot mai substanțial contribuția dlui V. Pavel pe făgașul filologiei, el însă continuă cu o perseverență admirabilă să poarte nealterate numele de bun coleg, de om inteligent, să păstreze, în sensul ei nobil, vocația de savant.

Semper tener et felix!

Petru ZUGUN

PROF. UNIV. DR. ION POPESCU-SIRETEANU LA 75 DE ANI

Saptezeci și cinci de ani reprezintă o vîrstă venerabilă atît pentru cel care o atinge după ce a dat societății, prin profesia lui, mai mult decît a primit de la ea, cît și pentru colegii lui de viață profesională îndelungată. Este, acum, și cazul profesorului universitar ieșean Ion Popescu-Sireteanu, pentru care scriem aceste rînduri omagiale și, deopotrivă, *aproape* și al nostru (sînt ceva mai tînăr decît Domnia sa), legați de decenii, de colaborare și de respect mutual.

Am fost amîndoi, peste 40 de ani, cadre didactice ale aceleiași facultăți filologice și, fără ca preocupările noastre științifice să fie congruente, ni le-am recunoscut fiecare la celălalt, cu părțile pozitive și cu nerealizările lor. Ne-a unit tendința de a propune soluții noi la probleme vechi și apelul la ipoteză ca metodă de cercetare.

Ion Popescu (supranumele – Sireteanu – și l-a adăugat, ca lingvist și editor, în semn de omagiu pentru spațiul natal) s-a născut la 10 septembrie 1934, în satul Mănăstioara din apropierea orașului Siret din județul Suceava, oraș bucovinean pe care l-a onorat, ca puțini alții, ca autor principal și coordonator al monografiei (traduse în engleză) *Siretul – vatră de istorie și cultură românească*, Editura Omnia, Iași, 1994, 464 pagini + 7 hărți, monografie care este, încă din anul publicării, în atenția multor etnologi, istorici, folcloriști și lingviști. A fost al optulea născut din cei 13 copii ai unei vrednice familii de țărani.

Pe cei mai mulți, peregrinarea prin medii didactice variate – profesor și inspector școlar în învățămîntul preuniversitar, apoi în cel universitar (din 1962), unde a trebuit, mult timp, „să facă de toate”, inclusiv, în ultimii zece ani de activitate, să coordoneze, ca șef de catedră, munca la Catedra de limba română pentru studenții străini – îi descurajează în perfecțiunea pregătirii continue, însă pe Ion Popescu-Sireteanu această peregrinare l-a ambiționat, mărturie în acest sens sînd cele 30 de volume, variate tematic și metodic, însumînd

cîteva mii de pagini, sutele de articole, note și recenzii, și de asemenea, dicționare și glosare, antologii de poezie (ieșeană, dar nu numai), culegeri (antologice) de memorialistică, edițiile din operele lui Ion Heliade-Rădulescu, Nicolai Grămadă ș.a., pe care le-a îngrijit. Este și autorul mai multor volume de povestiri originale, de poeme, de fabule ș.a., care fac plăcere cititorului de vîrste și de nivele culturale variate, astfel că dictonul latin *nulla dies sine linea* i se aplică exemplar (să se vadă broșura *Lista de lucrări*, Editura Vasiliana '98, Iași, 2004, precum și ultimul – în ordine cronologică – volum important al său *Limbă și cultură populară*, Editura Princeps, Iași, 2008, 316 pagini, format mare).

Preocuparea principală a lui Ion Popescu-Sireteanu este studiul terminologiei păstorești românești, în relație cu aceea din alte limbi, mai ales romanice, domeniu în care a adus în discuție un material vast și parțial inedit, interpretat din puncte de vedere multiple – lexicologic, etnografic, etimologic ș.a. Imensa bibliografie citată este utilizată funcțional. Nu intrăm aici în amănunte, dar precizăm că despre preocupările domniei sale au scris avizat, cu bună credință și cu empatie, personalități ale științei și culturii românești contemporane, precum Al. Graur, George Muntean, Adrian Dinu Rachieru și alții, între care și mulți ieșeni. Ce afirmă și demonstrează Ion Popescu-Sireteanu este util multor categorii de cititori și cercetători științifici.

Depărtarea geografică de Iași a orașului Pitești – unde s-a stabilit de peste cinci ani împreună cu distinsa lui soție, Silvia, nu i-a diminuat modestia, generozitatea și hărnicia și nu l-a îndepărtat de ASTRA ieșeană, în ale cărei publicații este prezent constant.

Continuă deci, și după 75 de ani, stimate coleg Ion Popescu-Sireteanu, pentru progresul științelor umaniste românești!